

Achter de ijzeren deur

In haar documentaireserie *Tbs: Aan de andere kant* bij KRO-NCRV belicht Jessica Villerius de complexiteit van tbs-behandelingen. Ze kreeg volledige toegang tot tbs-kliniek De Rooyse Wissel. ‘Mensen vinden het bloedspannend mij binnen te laten.’

Jessica Villerius is moe, maar voldaan. Ze heeft een drukke, vruchtbare werkdag achter de rug. Omdat ze longcovid heeft zou ze eigenlijk nu rust moeten nemen. Maar ze neemt graag nog even de tijd om iets te vertellen over haar nieuwe serie *Tbs: Aan de andere kant*, waar ze bijna drie jaar mee bezig is geweest. “Ik werk momenteel op 25 procent van mijn kunnen”, zegt de 43-jarige documentairemaakster, terwijl ze in de auto naar huis zit. “Het staat haaks op alles wat ik ben en wat ik voorheen deed.”

Ze zit nog volop in de montage van de serie. “Dat doe ik het liefst zo dicht mogelijk op de uitzending, zodat ik actuele ontwikkelingen kan meenemen. Maar ook omdat ik het resultaat altijd laat zien aan degenen die meewerken. Dat levert soms zware gesprekken en emotionele reacties op, zoals vandaag. Gelukkig is iedereen tevreden.”

1500 mensen

Nederland is het enige land ter wereld dat in het strafrecht de tbs-maatregel kent. Momenteel is die aan zo'n 1500

mensen opgelegd. “Wij maken bij daders onderscheid tussen wilsbekwaamheid en gedeeltelijke wilsbekwaamheid”, legt Villerius uit. “Als meerdere artsen constateren dat aan een delict een psychiatrische stoornis ten grondslag ligt, is in Nederland de dader niet volledig toerekeningsvatbaar. De straf bestaat dan deels uit behandeling, in plaats van alleen gevangenis. Daarbij blijft uitzicht op terugkeer in de maatschappij. In andere landen bestaan wel psychiatrische afdelingen in gevangnissen, maar gedetineerden die daarin belanden hebben dat uitzicht

TEKST: BRAM DE GRAAF. BEELD: KRO-NCRV

Jessica Villerius

niet. Dat maakt ons systeem uniek. En het werkt: recidive-cijfers van tbs-behandelden zijn de helft lager dan bij mensen die louter een gevangenisstraf kregen.”

Toch gaat het ook in Nederland regelmatig goed mis, waardoor de tbs-maatregel vaak ter discussie staat. Voor Villerius de reden om opnieuw in het onderwerp te duiken – in 2012 volgde ze al eens een tbs-veroordeelde. “Ik merkte dat zowel nabestaanden als verdachten tbs verafschuwden. Nabestaanden zijn bijna altijd teleurgesteld als iemand het krijgt opgelegd. En daders zijn altijd overstuurd als ze in behandeling moeten. In deze serie wil ik een compleet beeld geven over het fenomeen tbs.” Ze sprak daarom niet alleen met patiënten, maar ook met hun familieleden, hun slachtoffers en hun families, én de behandelaars. “Ik mocht vrij rondlopen in tbs-kliniek De Rooyse Wissel – een van de grootste in Nederland en met het zwaarste beveiligingsniveau – en met iedereen daar praten. Ik was wel altijd op mijn hoede. Tbs’ers kunnen last hebben van woeduitbarstingen, waardoor ze zichzelf niet in bedwang hebben. Omdat ik opleidin-

gen criminologie en forensische psychiatrie heb gevolgd weet ik wat er in iemands hoofd kan gebeuren en kan ik zo’n gesprek veilig houden.”

Sinds Villerius in 2007 als zelfstandig documentairemaakster begon, maakte ze bijna vijftig documentaires. Altijd veelbesproken, en vaak over criminaliteit en terreur. Zo correspondeerde ze met de Belgische kindermoordenaar Marc Dutroux en voorkwam ze executie van een Amerikaanse terdoodveroordeelde. “Ik kan slecht tegen onwetendheid en vooringenomenheid”, verklaart ze haar fascinatie. “Vooral over misdaad en psychiatrie, twee onderwerpen die me erg interesseren, hebben mensen een uitgesproken mening zonder dat ze weten hoe het écht werkt. Ik wil dat dan uitleggen.”

Groot podium

In 2021 won ze de Gouden Televizier-Ring met *De kinderen van Ruinerwold*. Het maakt echter niet alleen dat deuren nu makkelijker voor haar opengaan. “Het werkt ook andersom. Mensen vinden het bloedspannend om mij binnen te laten, juist omdat ik een groot podium heb. Ook in de tbs-kliniek heb ik dingen vastgelegd die las-

tig zijn uit te leggen. Maar zo lang de onherkenbaarheid van de mensen en herleidbaarheid gewaarborgd werd, mocht alles worden uitgezonden.” Kenmerkend voor haar werkwijze en ongetwijfeld succes zijn haar betrokkenheid en perfectionisme. “Vroeger kon ik echt wakker liggen van verhalen. Ook nu heb ik afschuwelijke dingen gehoord. Maar ik kan het beter loslaten. Mijn lat ligt altijd hoog. Ik kijk nooit mijn eigen producties live op televisie, want terwijl het een miljoen keer door mijn handen is gegaan, zie ik altijd nog foutjes. En dan zit ik me te verbijten. Ik zal mijn eigen producties ook nooit een 10 geven. Het zit in mijn karakter. Ik ben heel geïmmiteerd aan alles wat ik doe, zowel in werk als privé. Pas sinds een paar jaar ben ik de documentairemaker die ik wilde zijn. Lang heb ik gedacht dat het toeval was als iets heel mooi was of goed werd ontvangen. Maar ik heb nu het zelfvertrouwen dat ik goed ben in wat ik doe. Het zal met ouder worden te maken hebben. Ik voel me tegenwoordig heel senang. Nu alleen nog herstellen van die longcovid.”

► TBS: AAN DE ANDERE KANT | NPO 1 | KRO-NCRV | 21.30